عکس: tebyan

مشروطه؛ نهضتی که از مطالباتش جاماند

چه چیزهایی «انقلاب اسلامی» را از «نهضت مشروطه» متمایز و آن را در مرتبه ممتازتری می‌نشاند؟

تاریخ معاصر

دکتر شمس‌الله مریجی
استاد علوم اجتماعی و رئیس دانشگاه باقرالعلوم

بر اساس یک نظریه جامعه‌شناختی، بسیاری از نقش‌ها در طول تاریخ عوض نمی‌شوند بلکه این نقش‌آفرینان هستند که تغییر می‌کنند. بنابراین، می‌توان مسائلی را که در چند دهه گذشته اتفاق افتاده به‌عنوان درس و چراغ راه انتخاب کرد تا مبتلای به آن ابتلاها نشویم و از راه‌حل مسائل تاریخی، برای حل مسائل امروز جوامع بهره بگیریم و هزینه‌ای را که آنها داده‌اند مجدد پرداخت نکنیم. بنابراین در گفتار پیش رو، به عبرت‌ها و آموزه‌های نهضت مشروطه برای امروز ما خواهیم پرداخت و وجه اشتراک و افتراق آن را با انقلاب اسلامی مورد مداقه قرار خواهیم داد.

بعد از ۱۱۷ سال، هنوز «مشروطه» برای ما موضوعیت دارد

انقلاب اسلامی با مشروطه شباهت‌های متعددی دارد؛ چه در شروع، چه در اثنا و چه در پیامدها. بنابراین، اتفاقات و مسائلی را که در آن رقم خورد به نوعی می‌توان در مسیر و جریان انقلاب اسلامی ردگیری، بازسازی و بازخوانی کرد و از راهکارهایی که آن زمان برای حل مسائل به کار گرفته شده، بهره و از نسخه‌هایی که به شکست منتهی شده، عبرت گرفت. اساساً به همین دلیل هم هست ما بعد از صد و اندی سال همچنان از مشروطه حرف می‌زنیم و همین مشابهت‌ها و درس‌آموزی‌هاست که مشروطه را به نقطه عطفی در تاریخ معاصر ما بدل کرده است و ما همچنان به آن رجوع کرده و از آن درس می‌گیریم.

فصل مشترک و وجه افتراق انقلاب اسلامی با نهضت مشروطه

فصل مشترک و شباهت‌های «انقلاب اسلامی» با «نهضت مشروطه» را در چند مؤلفه و سطح می‌توان صورت‌بندی کرد؛ نخستین سطح، محتوا و آرمان است. نهضت مشروطه «نهضتی عدالتخواه» بود و عدالتخواهی در کنار استقلال و آزادی از محوری‌ترین شعارهای ما در جریان پیروزی انقلاب هم محسوب می‌شد. فراتر از آرمان‌ها حتی در شعارها هم این مشابهت‌ها به چشم می‌خورد؛ برای مثال، شعار بسیاری از روزنامه‌های امروز همان شعارهای مرسوم در دوران مشروطه است، به‌عنوان مثال این عبارت که «دانستن حق مردم است» عنوان روزنامه‌ای در دوران اصلاحات بود که از قضا شعار روزنامه‌ای با عنوان «صبح» در دوران مشروطه هم بود. بنابراین، مطبوعات و رسانه‌ها هم شباهت زیادی در این دوره تاریخی به هم داشتند.

سطح دوم، رهبری فکری و کنشگری است؛ هم در جریان مشروطه و هم در جریان انقلاب، روحانیت پیشگام و جلودار بودند.

سطح سوم، مطالبات است و در هر دو برهه تاریخی، مجلس و فرایند قانونگذاری، مطالبه عمومی مردم و جامعه روحانیت بود.

سطح چهارم، حضور دشمنان است که آن را در هر دو جریان؛ چه مشروطه و چه انقلاب اسلامی می‌توان ردگیری کرد. منتها آنچه دخالت و حضور دشمنان در جریان نهضت مشروطه را از دوران انقلاب اسلامی متمایز می‌کند، این است که در جریان مشروطه استعمار انگلیس که آن زمان حالتی جهانی داشت و ابرقدرت جهان شناخته می‌شد، بیشتر متوجه عرصه سیاست داخلی بود. اما در جریان انقلاب اسلامی این دشمنی محدود به انگلیس نماند و غرب و شرق باهم در این دشمنی همگام شدند و چون نتوانستند نقشه خود را در عرصه سیاست داخلی عملیاتی کنند، با طراحی جنگ تحمیلی هشت ساله از بیرون ایده‌های خود را پیگیری کردند. دلیل ناتوانی جریان استعمار و استکبار در عملیاتی کردن اهداف خود در سیاست داخلی یگانگی در رهبری جامعه بود و به همین دلیل نتوانستند جنگ را در داخل پیش ببرند و جامعه را از دورن بپاشانند.

سطح پنجم، همراهی مردم با انقلابی‌هاست. در هر دو جریان، چه مشروطه و چه انقلاب اسلامی «مردم» حضور پررنگی داشتند؛ منتها در ادامه دسته‌بندی‌هایی که در بدنه مردمی در دوران مشروطه پیش آمد و این جریان در قالب دو دسته «مشروطه‌خواهان» و «مشروعه‌خواهان» از هم منفک شد باعث شد نهضت مشروطه در پیگیری مطالباتش ناکام بماند. آن زمان، مردم مشروطه را به اشتراک لفظی، مشروط به شرایط دین در نظر می‌گرفتند و در پی این دغدغه هم بود که شخصی همچون شهید شیخ فضل‌الله نوری طرحی را به مجلس برد و اصرار داشت تا ۵ مجتهد بر قوانینی که تصویب می‌شود، نظارت کنند که مبادا مصوبات، خلاف شرع باشد. اما در ادامه، جامعه به‌دلیل فقدان رهبری وحدت‌بخش عملاً از دستیابی به مطالباتش جا ماند و مردم که از نابسامانی جامعه خسته شده بودند، تن به استبداد دادند تا بتوانند امنیت جامعه خود را تأمین کنند. اما در انقلاب اسلامی با حضور حضرت امام(ره) و بعد جانشین آشنا به تاریخ‌شان، رهبری جامعه همچون ستون محکمی از هجمه‌ها جلوگیری کرد. با این حال، نباید از این نکته چشم بپوشیم که دشمن در دشمنی خود یک ساعت هم تردید نمی کند و ما نباید فریب دستکش مخملین دشمن را بخوریم که بنابر فرمایش رهبر معظم انقلاب این دستکش ظاهری مخملین و باطنی چدنی دارد.

سطح ششم، مسأله نفوذ است که در مشروطه به شکل پررنگی در مجلس و ارکان آن اتفاق افتاد به گونه‌ای که دومین رئیس مجلس شورای ملی (احتشام السلطنه)، به‌عنوان یک سکولار نفوذی حتی سکولار بودن خود را هم پنهان نمی‌کرد و متأسفانه، در قانونگذاری تأثیرات خاص خود را گذاشت. شبیه این را در مجلس ششم شورای اسلامی در جریان انقلاب اسلامی هم تجربه کردیم و طی آن، در این مجلس ۱۲۰ مصوبه خلاف شرع تصویب شد که البته با مقاومت شورای نگهبان مواجه شد و اسناد آن در آرشیو شورای نگهبان موجود است.

> در دو جریان مشروطه و انقلاب اسلامی «مردم» حضور پررنگی داشتند اما بعداً در دسته‌بندی‌هایی که در بدنه مردمی مشروطه پیش آمد این جریان به دو دسته «مشروطه‌خواهان» و «مشروعه‌خواهان» منفک شد و باعث شد نهضت مشروطه در پیگیری مطالباتش ناکام بماند

میراث مشروطه برای امروز ما

در خصوص مهم‌ترین میراث مشروطه برای امروز ما می‌توان به دو نکته اشاره کرد؛ نخست اینکه هیچ‌گاه کید دشمن را فراموش نکنیم چراکه دشمن دائماً در کمین است تا در راه، حرکت، برنامه و استراتژی ما در آینده خللی ایجاد کند کما اینکه این امر را دوره مشروطه کلید زد و به انجام رساند. دوم، پیروی از قوانین شریعت است. پیروی از این قوانین، امنیتی را رقم خواهد زد که طی آن جامعه دیگر نیازی به کنترل رسمی ندارد. اگر ارزش‌های حاکم بر جامعه ارزش‌های دینی باشد، زندگی روال طبیعی خود را طی خواهد کرد و این مهم‌ترین میراث مشروطه برای امروز ما است.

اگر به همان نکته آغازین برگردیم که «بسیاری از نقش‌ها در طول تاریخ عوض نمی‌شوند و این نقش‌آفرینان هستند که تغییر می‌کنند» به ضرورت و اهمیت بازخوانی تاریخ مشروطه پی خواهیم برد. باید همواره به این مهم توجه داشته باشیم که در مسیر بمانیم هر چند ماندن در مسیر هزینه دارد و از آن جمله می‌توان به هشت سال جنگ تحمیلی و پس از آن محاصره ظالمانه و بی‌رحمانه اقتصادی اشاره کرد.

دیدگاه

چرا مشروطه به مرحله تمدن‌سازی نرسید؟

دکتر موسی حقانی
استاد تاریخ و رئیس مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر

انقلاب اسلامی و مشروطه هر یک از چند لایه و مرحله تشکیل شده‌اند که نخستین مرحله آن «نهضت» است و «پیروزی نهضت» پیش‌شرط و بستری برای تحقق نظام است. این حرکت تکاملی هم در مشروطه و هم در انقلاب اسلامی رقم خورد و طی آن، مشروطه به «نظام مشروطه» و انقلاب به «نظام اسلامی» رسید. اما آنچه انقلاب اسلامی را از مشروطه متمایز کرد و در مرتبه ممتازتری نشاند، این است که ما در جریان انقلاب اسلامی از نظام هم فراتر رفته و به «تمدن اسلامی» هم اندیشیدیم و آن را محقق کردیم. ساخت تمدن «نظام» را مبسوط می‌کند؛ این نکته‌ای است که مشروطه از تحقق آن ناکام ماند.

***

اغلب انقلاب‌ها دو مرحله دارند؛ مرحله «هویت انقلابی» و مرحله «انقلاب مدیریتی». در مرحله نخست، فضای انقلاب و براندازی بر نهضت‌ها حاکم است و لازمه رسیدن انقلاب‌ها به مرحله تکامل، گذر از این مرحله هویت انقلابی است. بنابراین اگر «هویت انقلابی» شکل گیرد و در همان مرحله متوقف بماند، عملاً آن نهضت به مرحله تمدن نمی‌رسد. در جریان مشروطه، ماندن در انقلاب هویتی منجر شد تا عملاً انقلاب مشروطه تکامل را تجربه نکند.

مرحوم شیخ فضل‌الله نوری از معدود افرادی بود که در آن برهه تاریخی این نقیصه را متوجه شد و فهمید که نقشش به عنوان یک عالم، براندازی نیست بلکه «اصلاح نظام» است؛ برخلاف آنچه دشمنان به آن اصرار داشتند. اما با این حال، کلام و فکر این عالم برجسته در زمانه‌ای که می‌زیست، فهم نشد. با این حال، میراثی را برای امروز ما به جای گذاشت که با الهام از آن توانستیم خطایی را که در مشروطه رقم خورد، تکرار نکنیم.

مکتوب حاضر، متن ویرایش و تلخیص‌شده «ایران» از سخنرانی دکتر حقانی است که در همایش بزرگداشت آیت‌الله شهید شیخ فضل‌الله نوری با عنوان «شیخ شهید؛ فقیه تهران، دیده‌بان ایران» در مجموعه فرهنگی شهدای هفتم تیر ارائه شده است.

فراخوان عمومی
شرکت واحد اتوبوسرانی تهران و حومه
شرکت واحد اتوبوسرانی تهران و حومه (سهامی خاص) در نظر دارد نسبت به تأمین اتوبوس‌های مورد نیاز خود که دارای معاینه فنی و کولر مناسب می‌باشند، جهت اعزام به مراسم اربعین از طریق فراخوان عمومی، اقدام نماید. لذا از شرکت‌هایی که آمادگی و توانایی لازم درخصوص موضوع مذکور را داشته و دارای سوابق و تجربیات مؤثر و مرتبط می‌باشند دعوت به‌عمل می‌آید از تاریخ انتشار آگهی به‌مدت ۵ روز اعلام آمادگی خود را به‌همراه ارائه رزومه کاری به نشانی تهران، میدان رسالت، خیابان هنگام نرسیده به میدان الغدیر، اداره مرکزی شرکت واحد اتوبوسرانی تهران و حومه (اداره حراست) تحویل نمایند.
شایان ذکر است شماره تماس ۰۲۱۷۷۱۸۱۵۳۳-۰۲۱۷۷۱۹۸۰۴۰ آماده پاسخگویی سؤالات موضوع صدرالذکر خواهد بود.
روابط عمومی و امور بین‌الملل
شرکت واحد اتوبوسرانی تهران و حومه

آگهی دعوت تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۵/۱۴
مجمع عمومی فوق‌العاده نوبت اول شرکت تعاونی تولیدی و توزیعی رز گستر رایانه شمال
به‌شماره ثبت ۱۰۰۱ و با شناسه ملی ۱۰۷۶۰۳۷۴۷۷۲ در ساعت ۱۰ صبح روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۶ در محل شرکت برگزار می‌گردد. بدین‌وسیله از کلیه اعضا و سهامداران دعوت می‌گردد در تاریخ مقرر در محل حضور به هم رسانند.
دستور جلسه:
تصمیم‌گیری درخصوص تبدیل شرکت تعاونی از متعارف به سهامی عام ◄ طرح و تصویب اساسنامه جدید تعاونی سهامی عام پیشنهادی از طرف سازمان بورس و اوراق بهادار
تصمیم‌گیری درخصوص اصلاح مبلغ اسمی سهام ◄ تفویض اختیار به هیأت‌مدیره جهت ثبت تغییرات در ادارات ذیربط
هیات‌مدیره شرکت

آگهی مناقصه عمومی نوبت اول
با اخذ سپرده
درخواست شماره: RHP-7302505468-T31
شرکت پالایش نفت تندرگاس
موضوع آگهی:
ساخت قطعات توربین بخار
PT-34001 A/B
برای کسب اطلاعات بیشتر به سایت این شرکت WWW.BAORCO.IR مراجعه نمایید.
روابط عمومی و امور بین‌الملل

آگهی فراخوان مزایده عمومی نوبت اول
شرکت نفت سپاهان در نظر دارد اقلام ذیل را از طریق برگزاری مزایده عمومی به‌فروش برساند.
● **شماره مزایده:** ۰۰۶-۱۴۰۲ / ش ن س
● **شرح مزایده:** فروش ۲۵۰،۰۰۰ کیلوگرم ضایعات چوب (با تلرانس ۲۵٪)
● **جهت سایر اطلاعات و دریافت اسناد مزایده** از روز شنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۴ لغایت پنج‌شنبه ۱۴۰۲/۰۵/۲۶ به سایت شرکت نفت سپاهان به آدرس www.sepahanoil.com، قسمت مناقصه - مزایده مراجعه گردد.

آگهی تجدید مناقصه عمومی یک مرحله‌ای نوبت دوم
شماره ثبت سامانه ۲۰۰۲۱۰۰۳۰۱۰۰۰۰۲۳
شهرداری شمشک دربندسر در نظر دارد به استناد کد طبقه‌بندی ۲۰۱۰۴۰۲ بودجه مصوب سال ۱۴۰۲، پروژه نگهداری فضای سبز شهر به مبلغ ۱۹،۹۹۹،۰۳۹،۰۰۰ ریال (به حروف: نوزده میلیارد و نهصد و نود و نه میلیون و سی و یک هزار ریال) از طریق برگزاری مناقصه عمومی به اشخاص حقوقی واجد شرایط و دارای گواهی صلاحیت اقدام نماید. لذا بدین‌وسیله از کلیه شرکت‌های دارای سوابق و شرایط دعوت می‌گردد برای کسب اطلاعات بیشتر و شرکت در مناقصه به سایت اینترنتی www.setadiran.ir مراجعه نمایند.
۱ **مهلت دریافت اسناد مناقصه از سایت:** تا روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۵ ساعت ۱۳ می‌باشد.
۲ **مهلت زمان ارائه پیشنهاد:** روز چهارشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۵ ساعت ۱۳ می‌باشد.
۳ **زمان بازگشایی پاکت‌ها:** روز پنجشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۶ ساعت ۹ می‌باشد.
۴ متقاضیان برای شرکت در مناقصه می‌بایست نسبت به ثبت‌نام و دریافت گواهی امضای الکترونیکی (توکن) به آدرس اینترنتی سامانه ستاد مراجعه نمایند.
۵ برگزاری مناقصه صرفاً از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس فوق‌الذکر می‌باشد.
۶ متقاضیان قبل از ارائه پیشنهاد قیمت حتماً و با دقت برگ شرایط شرکت در مناقصه را مطالعه نمایند.
◆ **اطلاعات تماس دستگاه مناقصه‌گزار (واحد امور قراردادها) جهت دریافت اطلاعات بیشتر در خصوص اسناد مناقصه و ارائه پاکت الف:**
نشانی: تهران، شمیرانات، رودبار قصران، شهر شمشک دربندسر، جاده دیزین، شهرداری شمشک دربندسر
(تلفن تماس: ۲۶۵۲۶۹۴۹-۲۴۸۷۳۰۰۰)
شهرداری شمشک دربندسر

آگهی مزایده
شرکت مهندسی توسعه و تجهیزات پایوران پارسیان
در نظر دارد تمام ۶ دانگ یک باب ساختمان با کاربری اداری (۲۷۰ مترمربع مساحت زمین) واقع در تهران، میدان ونک، خیابان ملاصدرا، خیابان شیرازی جنوبی، خیابان گرمسار شرقی پلاک ۱۹ را با قیمت پایه ۹۲ میلیارد تومان از طریق مزایده عمومی به فروش برساند.
از کلیه متقاضیان حقیقی و یا حقوقی دعوت به عمل می‌آید پیشنهادهای کتبی خود را در پاکت‌های دربسته حداکثر تا پایان وقت اداری ۱۴۰۲/۰۵/۱۷ به آدرس دفتر این شرکت ارسال نمایند.
بازگشایی پاکات مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۸ انجام خواهد شد.
متقاضیان می‌توانند جهت کسب اطلاعات بیشتر و بازدید با شماره تلفن ۸۸۰۵۹۱۲۵ داخلی ۱۱۷ و ۱۱۲ تماس حاصل نمایند.
(شرکت در قبول یا رد یک یا کلیه پیشنهادها مختار است و شرکت در مزایده حقی برای شرکت‌کننده ایجاد نمی‌نماید)

آگهی مناقصه عمومی دو مرحله‌ای نوبت اول
شماره مناقصه ۲۸-۱-۲-۰۲-۱۰۱-۱۴۰۲
شرکت سنگ آهن مرکزی ایران
● **نام دستگاه مناقصه‌گزار:** شرکت سهامی خاص سنگ آهن مرکزی ایران
● **موضوع مناقصه:** خرید یک دستگاه رطوبت‌سنج به همراه نمایشگر و مبدل
● **مبلغ و نوع سپرده شرکت در مناقصه:** مبلغ ۳،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال (سه میلیارد ریال) به‌صورت:
الف) ضمانت‌نامه بانکی
ب) ضمانت‌نامه‌های صادر شده از سوی مؤسسات اعتباری غیربانکی که دارای مجوز لازم از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران هستند.
ج) وجه نقد واریز به‌حساب سیبا ۰۱۰۵۱۸۱۷۶۶۰۰۹ نزد بانک ملی ایران شعبه آهنشهر کد ۳۵۶۵
د) انواع اوراق مشارکت
در وجه شرکت سهامی خاص سنگ آهن مرکزی ایران قابل وصول در کلیه بانک‌ها
● **زمان فروش اسناد:** از تاریخ نشر آگهی نوبت اول از تاریخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۴ لغایت ۱۴۰۲/۰۵/۲۵
● **محل تحویل اسناد مناقصه:** یزد، میدان امام حسین(ع)، ابتدای بلوار شهید بهشتی، اداره شرکت سهامی خاص سنگ آهن مرکزی ایران، دبیرخانه کمیسیون معاملات، تلفن تماس (۰۳۵-۳۶۲۸۵۶۳۰)
● **زمان تحویل اسناد مناقصه:** تا پایان وقت اداری (ساعت ۱۴) روزشنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۶/۰۴
● **نحوه خرید اسناد:** به‌صورت اینترنتی براساس شرایط مندرج در سایت WWW.ICIOC.IR
● ضمناً جهت کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۰۳۵-۳۱۴۵۴۴۷۸ یا ۰۳۵-۳۱۴۵۴۹۸۰ تماس حاصل نمایید.
شرکت سهامی خاص سنگ آهن مرکزی ایران

فراخوان شناسایی سرمایه‌گذار جهت پروژه شهربازی بزرگ شیراز
۱۴۰۲-۴۱۹
● نوبت اول: ۱۴۰۲/۵/۹ روزنامه دنیای اقتصاد ● نوبت دوم: ۱۴۰۲/۵/۱۴ روزنامه ایران
فرصتی جذاب و بی‌نظیر برای فعالان سرمایه‌گذاری در پروژه‌های تفریحی و گردشگری
شهرداری شیراز در نظر دارد اجرای پروژه شهر بازی بزرگ شیراز را در عرصه‌ای به مساحت ۱۵ هکتار در پارک کوهستانی دراک از طریق سرمایه‌گذاری به انجام رساند.
لذا از کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی دارای توان مالی و فنی لازم دعوت به‌عمل می‌آید از تاریخ درج این آگهی به سازمان سرمایه‌گذاری و مشارکت‌های مردمی شیراز، واقع در بلوار شهیدچمران، ابتدای بلوار شاهد، خیابان استاد شجریان بعد از ایستگاه آتش‌نشانی، (کدپستی ۷۱۹۶۶۹۸۸۹۳) مراجعه کنند یا جهت کسب اطلاعات بیشتر در ساعات اداری با شماره تلفن ۳۶۳۶۲۴۲۳ داخلی ۳۰۳ و ۳۰۹ و با شماره تلفن همراه (۰۹۳۳۷۱۱۷۰۱۹) تماس بگیرند.
قابل ذکر است این فراخوان صرفاً جهت شناسایی متقاضیان انجام گردیده است و انتخاب سرمایه‌گذار صرفاً براساس تشریفات قانونی لازم صورت خواهد گرفت.
اداره کل ارتباطات و امور بین‌الملل شهرداری شیراز
شناسه ۱۵۳۹۲۹۷

آگهی فراخوان شناسایی پیمانکاران
شرکت مترو منطقه اصفهان
شرکت مترو منطقه اصفهان جهت تکمیل بانک اطلاعات پیمانکاران خود در زمینه طراحی و پیاده‌سازی سیستم هوشمند هشدار عبور از خط زرد لبه سکو و ورود به حریم ریلی از کلیه شرکت‌های دارای مجوز فعالیت افتا (امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات) در زمینه مرتبط با فراخوان دعوت به‌عمل می‌آورد. لذا متقاضیان می‌توانند از تاریخ درج آگهی به‌مدت پانزده روز نسبت به تکمیل و ارسال مدارک خود در قالب یک لوح فشرده (سی دی) طبق فرمت اعلام شده بر روی سایت این شرکت به آدرس http:// metroisfahan.ir به نشانی: اصفهان خیابان کاوه بعد از پل شهید چمران ساختمان قطار شهری طبقه ۵، واحد امور قراردادها اقدام فرمایند.